

EURÓPAI FÜZETEK 54.

SZAKMAI ÖSSZEFOGLALÓ A MAGYAR CSATLAKOZÁSI
TÁRGYALÁSOK LEZÁRT FEJEZETEIBŐL

Beszteri Sára Az Európai Unió vámrendszere

Vámunió

A Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati
Stratégiai Elemző Központ és a
Külgyminisztérium közös kiadványa

Európai Füzetek

A Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati Stratégiai Elemző Központ és a Külügyminisztérium közös kiadványa.

Felelős kiadó: Szeredi Péter

A szerkesztőbizottság elnöke: Palánkai Tibor

A szerkesztőbizottság tagjai: Bagó Eszter, Balázs Péter, Balogh András, Barabás Miklós, Bod Péter Ákos, Erdei Tamás, Hefter József, Horváth Gyula, Hörcsik Richárd, Inotai András, Kádár Béla, Kassai Róbert, Kazatsay Zoltán, Levendel Ádám, Lőrincz Lajos, Nyers Rezső, Orbán István, Somogyvári István, Szekeres Imre, Szent-Iványi István, Török Ádám, Vajda László, Vargha Ágnes

Főszerkesztő: Forgács Imre

Szerkesztő: Buljovszky Csilla

Szerkesztőségi titkár: Horváthné Stramszky Márta

A szerkesztőség címe: MEH Európai Integrációs Iroda, 1055 Budapest, Kossuth tér 4.

Telefon: 441-3380

Fax: 441-3394

Az Európai Füzetek sorozat letölthető formátumban megtalálható a www.stratek.hu honlapon.

Lektor: Dr. Zöldág Zsuzsa

Kézirat lezárva: 2003. november 5.

Grafikai terv: Szutor Zsolt

Fényképek: Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnoksága

Portréfotó: Csorba Gábor

Nyomás és előkészítés: Visit Nyomda & Stúdió

ISSN: 1589-4509

Budapest, 2003.

Kedves Olvasó!

A teljes áruforgalomra kiterjedő vámunió az áruk szabad mozgásának alapvető biztosítója, az Európai Unió egyik alappillére. Lényege egyrészt a Közösségen belüli vámok megszüntetése, létrehozása azonban felvette a közös kereskedelempolitika bevezetésének szükségességét is, mivel a vámunió keretében a tagok közösségi szintre utalták a harmadik országokkal folytatott kereskedelem szabályozását. Ennek eredményképpen az unió tagállamai a külső országokkal szemben közös, egységes vámtarifarendszert alkalmaznak: az egységes vámtételek alkalmazásának következtében minden, az EU-ba exportáló vállalkozásnak ugyanazokkal a feltételekkel kell számolnia, függetlenül attól, hogy árúja hol lépi át az unió határát.

2004. május 1-je után a magyar vállalkozások a kibővített unió teljes területén vámkezelési eljárás nélkül bonyolíthatják le kereskedelmi forgalmukat. A csatlakozás után a magyar vámtarifát felváltja az EU közös vámtarifája. Ennek mértéke számos fogyasztási cikk, ipari alapanyag és félkész termék vonatkozásában alacsonyabb a magyar vámszintnél, így a jelenleginél kedvezőbb feltételekkel kerülhetnek a hazai piacra.

Az elkövetkező oldalakon szólunk a közös vámpolitika elemeiről, a vámrendszer infrastruktúrájáról, valamint a vámrendszer más vívmányairól, például a Közösség vámentességi és árutovábbítási rendszeréről, az egységes vámmólyról, illetve a nemzetközi vámegyütműködésről.

I. Bevezetés

1. A vámunió létrejöttének története

Az 1957-ben aláírt *Római Szerződés* 9. cikkének 1. bekezdése értelmében az Európai Gazdasági Közösségben a nemzetközi áruforgalom – vagyis a közösségi tagállamoknak a harmadik országokkal folytatott kereskedelme – a harmadik országokkal szemben egységes külső vámokat alkalmazó vámunió keretében zajlik, amelynek teljes megvalósítására 12 év átmeneti időszakot irányzott elő a Szerződés. A Közösség azonban 18 hónappal a kitűzött időpont előtt, 1968 közepére teljesítette a célt, és ezzel a tagállamok között létrejött a vámok nélküli vámunió, amelyet az *1496/68. számú tanácsi rendelet* közös (kül)kereskedelmi és vámpolitikát alkalmazó egységes vámterületté nyilvánított.

Jóllehet, a tagállamok közötti kereskedelmi kapcsolatok az áruk szabad áramlásának elvén nyugvó vámuniós együttműködéssé alakultak, ez azonban még korántsem jelentette a korlátok nélküli belső piac megvalósítását, hiszen a vámon kívüli akadályok (így például a különböző szabványok, műszaki előírások) továbbra is fennmaradtak. Ezek érvényesítésére, valamint a tagállamok

közötti forgalomra kivetendő adók beszedése céljából továbbra is működtek a tagállamok között a vám- és fiskális határok.

Az 1973-ban, 1981-ben és 1986-ban fokozatosan bővülő vámunió egységes működtetését hátráltatta továbbá az a tény is, hogy átmenetileg *tagállami hatáskörben maradt a vámjogi szabályozás*, amely a harmonizációs törekvések ellenére sem biztosította a tagállamok által alkalmazott egységes vámok anyagi és eljárási szabályainak azonosságát. E tekintetben valódi előrelépést csak a belső nemzeti határok megszüntetését előírányozó *Egységes Európai Okmány* elfogadása jelentett, amely azt tűzte ki célul, hogy 1993-tól érvényesüljön az európai gazdasági integráció alappilléret adó négy szabadság elve: azaz az áruk, a szolgáltatások, a munkaerő és a tőke szabad áramlása.

Az áruk és a személyek mozgásának ellenőrzését biztosító fizikai határok lebontása céljából 1987-ig *egyszerűsítették az adminisztrációt* (például a kvóták ellenőrzése a határról más hatósághoz került, a szállítóeszközök tankjában lévő üzemanyagot vámentessé nyilvánították), majd 1988-tól *egységes vámokmányt* léptettek életbe a vámeljárások egységesítése érdekében.

A kereskedelempolitikai célú határellenőrzések felszámolása érdekében közösségi szintre emelték a mennyiségi korlátozásokat és az önkéntes (export) korlátozások tagállami kvótáit, majd csökkentették azok számát. 1994-től már csak öt korlátozás maradt érvényben (a banánkvóta; a japán autóimport-kvóta; az EU fejlődő országoknak biztosított vámkedvezmény-rendszere, a GSP – Generalized System of Preferences, azaz Általános Preferencia Rendszer; a WTO-textilegyezményben rögzített kvóták és az EU szabadkereskedelmi szerződéseiben foglalt mennyiségi korlátozások), amelyeket közösségi szinten ellenőriznek.

A tagállamok közötti forgalomban megszűnt a fizetési mérleg indokolta forgalom-

korlátozás és az agrárrendtartáson belül korábban érvényesíthető határkiegyenlítő illeték alkalmazhatósága is.

A belső piac létrehozását követően a statisztikai célú ellenőrzésre, adatgyűjtésre sem a határokon kerül sor, hanem az erre a célra kiépített adatszolgáltatási rendszerben, az úgynevezett *INTRASTAT-okmányok* segítségével.

Az *áruforgalomra* érvényesítendő növény- és állat-egészségügyi, továbbá fogyasztóvédelmi szabályok belső határokon történő ellenőrzésének megszüntetése érdekében harmonizálták a nemzeti szabályokat, és a minőségvizsgálati, illetve tanúsítási rendszerek kölcsönös elismerésével érvényesítik azokat.

A *járművek műszaki ellenőrzésének* feladata is kikerült a határellenőrzés hatásköréből.

Azt, hogy megszűnt az uniós állampolgárok határátlépésének ellenőrzése, a külső határokon bevezetett szigorúbb ellenőrzés tette lehetővé.

A tagállamok közötti pénzügyi határok lebontását követően a tagállamok közötti kereskedelemben átmenetileg a *fogyasztás helyén, önbevallással* történik a közvetett adók (az áfa és a jövedéki adó) érvényesítése. A tervek szerint azonban a későbbiekben ezt az eladás helye szerinti adózás váltja fel. (Bővebben lásd: *Tárnoki Péter: Az európai*

egységes piac általános forgalmi adó szabályai – Európai Füzetek 2.)

Az egységes belső piac létrejötte tehát megerősítette, ténylegesen megvalósíthatóvá tette a tagállamok közötti integrációt, amelynek az 1968-ban létrehozott vámunió az első lépése volt.

Az európai integrációs folyamat érdekessége az, hogy 1992-ben az EFTA-országokkal (European Free Trade Association – Európai Szabadkereskedelmi Társulás) is született egy megállapodás, amely szerint az EU-EFTA által létrehozott *Európai Gazdasági Térség* is egységes piacot alkot, de azzal a különbséggel, hogy az EFTA-országokkal fennmaradtak a vámhatárok.

Integrációs elemeket tartalmaznak továbbá az Európai Unió által aláírt Társulási Szerződések is, amelyek alapján jelenleg már többnyire csak a mezőgazdasági kereskedelemre alkalmaznak vámokat, illetve mennyiségi korlátozást, ugyanakkor a négy szabadság elvének érvényesítését szolgáló feltételeket biztosítják.

A vámunió a *harmadik országokkal fenn tartott kereskedelmi forgalom* tekintetében közös kereskedelem- és vámpolitikát érvényesít. Ez nemcsak azt jelenti, hogy közös külső vámokat alkalmaz, hanem azt is, hogy egységesen vesz részt a nemzetközi kereskedelem liberalizációs folyamatában. A *Világkereskedelmi Szervezet* (World

Trade Organization – WTO) körtárgyalásain elért eredményeket maradéktalanul érvényesíti a vámszintcsökkentések, az agrártermékek liberalizációja, továbbá a Szolgáltatási Kódex területén is (lásd például a harmadik országokkal kötött megállapodásokat a termékek kölcsönös elismeréséről).

Az Európai Unió a WTO-szabályok alkalmazása mellett folyamatosan bővíti a szabadkereskedelmi szerződések rendszerét is, amelyet Európán kívül kiterjesztett a földközi-tengeri térség országaira is.

2. Várható változások Magyarország uniós csatlakozása után

Az EU-csatlakozással Magyarország is a vámunió tagjává válik. A vámunióban való részvétel következményeként a vámbevételek *75 százaléka az EU költségvetésébe* kerül átutalásra, a visszatartható *25 százalék* pedig a *vámbevételi szervezet finanszírozására* fordítható. Ezzel a magyar költségvetés vámbevételi jogcíméről gyakorlatilag le kell mondani.

Hazánk külgazdasági kapcsolatai szempontjából is változásokra lehet számítani. Jelenleg a külgazdasági forgalom döntő hányadát az uniós tagállamokkal realizáljuk: exportunk *74 százaléka*, importunk közel *60 százaléka* bonyolódik a vámunióval, és

mintegy 10-10 százaléka a velünk együtt csatlakozó közép-európai partnerekkel. Ebből adódóan a csatlakozástól lényegesen csökken a vámrendszer szabályai alá tartozó külkereskedelmi áruforgalom részaránya, miközben a belső piaci forgalommá váló tagállamközi kereskedelemben maradéktalanul érvényesül az áruk szabad (vámok és vámeljárások nélküli) áramlása.

Mindazonáltal a tagállamokkal való összehasonlításban – a Hollandiához hasonló külgazdasági nyitottságunk okán – a *vámrendszer importszabályozó szerepe* továbbra is hangsúlyozottabban érvényesül, mint a tagállami átlagban. A GDP-hez viszonyított *importigényesség* ugyanis Magyarország esetében 23 százalékos arányt képvisel a tagállami 11 százalékos átlaggal szemben.

Ennek egyik oka az, hogy az ország nyersanyagokban és energiában szegény, jelenleg az ilyen igények 43 százalékát unión kívüli országokból elégítjük ki. A csatlakozást követően az unión kívüli importigényesség anynyiban mérséklődik, hogy a mintegy 10 százalékos arányú közép-európai beszerzés is belső piaci vásárlásnak minősül, így a jelen-

legi import közel 30 százaléka marad a vámrendszer hatálya alatt. Ami az exportot illeti, ma a forgalom hozzávetőleg 15 százalékát teszi ki a harmadik országokkal lebonyolított forgalom, amelyre a csatlakozást követően is fennmarad a vámeljárás.

A külgazdasági feltételek változása szempontjából fontos még kiemelni azt a magyar sajátosságot, hogy napjainkban a külkereskedelmi forgalom számottevő részét – az export közel 50 százalékát és a behozatal 40 százalékát – a külkereskedelmi és a vámszabályok alkalmazása szempontjából külföldnek minősülő vámszabaderületek bonyolítják. A *vámszabaderületek külgazdasági forgalma* az exportban nagyobb európai uniós meghatározottságot mutat, mint az országos átlag (több mint 80 százalékos az EU-piaci értékesítés aránya), az importban 26 százalékos arányt képvisel a fejlődő és távol-keleti országokból származó beszerzések súlya. Következésképpen a vámszabaderületek által bonyolított külkereskedelemben is elsősorban az import tekintetében kerül alkalmazásra a csatlakozást követően a közösségi vámrendszer.

II. A vámunió rendszere

Az Európai Unió jelenleg alkalmazott vámrendszerének elemei a következők:

- a vámtarifa semlegesítések rendszere;
- a származási szabályok.

1. A közös vámpolitika

- a kereskedelmi szerződések rendszere;
- a vámtarifával kapcsolatos szabályok;

2. A vámrendszer egyéb vívmányai

- a közös vámjogi és vámeljárási szabályok;
- a Közösség vámmentességi rendszere;
- az árutovábbítási rendszer;
- az egységes vámokmány;
- a vámeljárások során érvényesített tiltó és korlátozó intézkedések;
- a nemzetközi vámegyütműködés.

3. A vámrendszer infrastruktúrája

- az informatikai támogatottság;
- az intézményrendszer.

III. A közös vámpolitika

1. Az alkalmazott vámszinteket meghatározó nemzetközi szerződések

A vámpolitikát elsősorban az Európai Unió közös (kül)kereskedelempolitikája határozza meg. Ez egyrészt a WTO keretében történő vámcsökkentési tárgyalásokon lekötött *legnagyobb kedvezményes vámszintek* alakítását és érvényesítését, másrészt a kétoldalú szerződéses alapon biztosított *vámpreferenciák*, illetőleg elsősorban a fejlődő országoknak *egyoldalúan nyújtott vámpreferenciák* alkalmazását jelenti. A WTO-országokkal folytatott kereskedelem átlagos vámszintje – az Uruguayi Fordulón vállalt kötelezettség végrehajtásaként – 2001-ben 3,8 százalék volt, amelynek mértéke azonban a tényleges importtal súlyozva tagállamonként változó.

Magyarország esetében az uniós csatlakozást követően 5660 termék tekintetében csökkennek a vámszintek, 1621 termékénél növekednek, és 366 termék vámtételle változatlan marad az importunk mintegy 20 százalékát kitevő legnagyobb kedvezményes forgalomban (amelyre jelenleg a Kereskedelmi Vámtarifa II. hasábjában feltüntetett vámtételek alkalmazandók).

A vámcsökkentés hatására élesedik a verseny az elektromos gépek és felszerelések, a gépek és berendezések, valamint és a járművek harmadik országokból származó importjában (a 84-es, 85-ös és 87-es termékbesorolási csoportban). Ugyanakkor – a magasabb közösségi vámok miatt – növekszik az agrár- és textiltermékek védettsége a harmadik országokból származó importtal szemben.

A WTO-ból származó importra alkalmazott vámok szintje a jelenleg folyó, úgynevezett *dohai körtárgyalások* eredményeként lényegesen változik. Várhatóan azonban e tárgyalások nem zárulnak le 2004-re, így a csatlakozás vámvédelemre gyakorolt hatását mindenképpen a jelenleg alkalmazott közösségi vámtarifa ismeretében indokolt mérlegelni.

A szerződéses preferenciák tekintetében a hatályos magyar szerződéses rendszert felváltják az *EU által kötött kereskedelmi megállapodások*, amelyek között integrációs jellegű Társulási Megállapodások (például Bulgáriával, Romániával), vámunions megállapodás (Törökországgal), szabadkereskedelmi megállapodás (Izraellel), illetve egyoldalú preferenciális elbánást rögzítő megállapodások (például a mediterrán országokkal kötött

egyezmények, amelyek értelmében ezen államok termékei szabadon, vámok nélkül juthatnak be a Közösség piacára) is megtalálhatók.

Az ACP – afrikai, karibi és csendes-óceáni – országoknak is szerződéses alapon nyújt a Közösség vámkedvezményt (többségében vámentességet), amelynek rendszerét az úgynevezett *Cotonou-i Megállapodással* (korábban Loméi Konvenció) korszerűsítette, és differenciálta a kedvezményeket. Ennek eredményeként néhány kedvezmé-

nyezett fejlettebb ország átkerült a GSP-rendszer hatálya alá.

A fejlődő országokra vonatkozó, jelenleg alkalmazott egyoldalú vámpreferenciális rendszert (a GSP-rendszert) a *Tanács 3281/94 EK rendelete*, mezőgazdasági termékekre a *Tanács 1256/96 EK rendelete* vezette be, amely 2004-ig hatályos, azzal, hogy feltételeit háromévenként felülvizsgálják. A legutóbbi felülvizsgálat a 2002–2004 közötti rendszert hagyta jóvá.

Az EU egyoldalúan biztosított vámpreferenciális rendszerének jellemzői a következők:

- A kedvezményezett országok köre szélesebb a magyar vámtarifa kedvezményezettjeinél, így a FÁK-országok is élvezhetik az unió által kínált vámtarifa-kedvezményt.
- A vámkedvezményre jogosult árukör bővebb a magyar szabályok szerintinél, hiszen a közösségi szabályozás nem követeli meg a közvetlen vásárlást (így a közvetítők révén bonyolított kereskedelemre is alkalmazható).
- Differenciált a vámkedvezmény attól függően is, hogy a szóban forgó exportőr fejlődő ország gazdasági fejlődési szintje hogyan alakul.
- Alkalmazható azonban pótlólagos vámpreferencia is, ha azt környezetvédelmi és/vagy szociális okok támasztják alá (például, ha egy kedvezményezett fejlődő ország csatlakozik a környezetvédelem növelését biztosító nemzetközi konvencióhoz, és alkalmazza is annak előírásait).
- Visszavonható vagy felfüggeszthető a vámkedvezmény, amennyiben a kedvezményezett ország megsérti a foglalkoztatásra vonatkozó nemzetközi követelményeket (például kényszermunkát alkalmaz vagy korlátozza a munkavállalás jogát).
- A GSP-rendszer keretében alkalmazott közösségi vámok szintje a következőképpen alakul: a nem érzékeny termékekre 0 száza-

lék a vám, nagyon érzékeny termékekre 3,5 százalékos vámpreferencia érvényesül, míg a kevésbé érzékeny termékek importjára 30 százalékos vámpreferencia alkalmazható, amennyiben a termékek származása a rendelkezletben meghatározott kedvezményezett országokból igazolható.

- A legkevésbé fejlett fejlődő országokból származó import vámkedvezmény-rendszerre eltér a hatályos magyar vámtörvényi vámentességtől. A közösségi rendszer ugyanis eleve kizárja a kedvezményezett importból a 93-as árucsoportot (például a fegyvereket), néhány termék importjára pedig fokozatos vámcsökkentéssel biztosítja a vámentességet (például a 0803 0019 banánfélékre 2006-ra, a 1006 vámtarifaszám alá sorolt rizs behozatalára és az 1701 vámtarifaszámú cukornádra és répacukorra, 2006–2009 között három lépcsőben megvalósuló vámcsökkentéssel).

Amennyiben a ténylegesen bonyolított magyar importra az EU jelenleg alkalmazott vámszintjeit figyelembe véve végeznénk el a számításokat, a következő vámvédelmi szint mutatkozna: az *ipari termékek importjára* átlagosan 1,53 százalékos lenne a közösségi vámtarifa által biztosított védelem, ennek mértéke megegyezik a magyar vámtarifa révén elérhető vámvédelmével. Országcsoportok szerinti bontásban a legnagyobb (átlagosan 2 százalékos mérté-

kú) védelmet a WTO-országokból származó import élvez, a GSP kedvezményezett országokból származó behozatal átlagos vámja 1,46 százalék (ezen belül a FÁK-országokból származó importé 0,74 százalék).

Az egyes árucsoportok közösségi vám-védelmét vizsgálva megállapítható, hogy az *energiahordozók*, a *nyers- és alapanyagok* mellett a *gépek és szállítóeszközök* piaca a legkevésbé védett, míg a *vegyiárúk* és *feldolgozott termékek* védelme magas (átlagosan 4–4,2 százalékos vámszint).

Az *agrártermékek* átlagos közösségi vámvédelme 2,19 százalékos, jóval alacsonyabb mértékű, mint amekkorát az Uruguayi Fordulón kimunkált, vámmá alakított agrárvédelmi rendszer alkalmazása jelentene. A WTO-tárgyaláson született megállapodás azonban behozatali agrárkvótákat biztosít a vámemelés előtti vámszinttel és mennyiségre.

Az egyes tagállamok tényleges agrárvédelmének alakulását vizsgálva egyébként nem vonható le gazdaságilag objektív következtetés a harmadik országokból származó agrárimport által támasztott verseny hatására vonatkozóan. A legmagasabb vámvédelmet például az Egyesült Királyság agrártermelése élvez, közel 5 százalékos átlagosan alkalmazott vámszinttel, míg az agrártermelő Franciaország csak 1 százalékos vámvédelmet élvez az általa ténylegesen bonyo-

lított agrárimportot illetően. Nyilvánvaló, hogy a példaként idézett vámszintek hatásának elemzéséhez be kellene mutatni az érintett tagállam agrárimportjának volumenét és szerkezetét is.

Mindazonáltal a hatályos közösségi vámszintek ismeretében megállapítható, hogy a *csatlakozásnak várhatóan nem lesz érzékelhető negatív hatása* a magyar versenyképesség alakulására a harmadik országokból származó importra alkalmazandó közösségi vámtarifa miatt.

2. A közösségi vámtarifa szabályai

A tagállamok kereskedelmi és vámpolitikájának eredményeként kialakított vámszinteket a *közösségi vámtarifáról szóló 2658/86 EGK rendelet* és annak a módosításai (például a 2263/2000. és a 2031/2001. számú rendeletek) tartalmazzák. A közösségi vámtarifa olyan vám- és statisztikai áru-besorolási rendszer, amely a Közösség gazdaság- és kereskedelempolitikai érdekeit kifejező *Kombinált Nomenklatúráként* funkcionál, és a tagállamokban egységesen alkalmazott.

A vámejírásban azonban ennek továbbfejlesztett változatát alkalmazzák. Az úgynevezett *integrált tarifa (TARIC)* az alkalmazandó vámtételek mellett magában foglalja az unió egységesen alkalmazott kereskede-

lempolitikai eszköztárát és statisztikai szempontjait, továbbá az egyes tagállamok termékdózási feltételeit is.

A TARIC lényegében egy *használati vámtarifa*, amely magában foglalja a tagállamok által a harmadik országokból származó importra alkalmazandó vámtételeket, a vámkezeléshez, illetve a kért vámtételek alkalmazásához szükséges okmány-benyújtási kötelezettségeket, a vámkezelésnél érvényesítendő korlátozásokat, tilalmakat, illetve minden olyan jogot, kötelezettséget, követelményt, amely az adott vámtarifaszámhoz egy adott időpontban, egy adott országból származó importhoz kapcsolható.

A TARIC 4000 közösségi jogszabály vámeljárási végrehajtását integrálja, és több mint egymillió különböző feltételt tartalmaz a mintegy 24 ezer vámtarifaszámra. Ezenfelül megközelítőleg tízezer árubesorolást és további 14 ezer altételes besorolást foglal magában.

A TARIC 11 hasábos, az egyes hasábok pontos eligazítást adnak azok alkalmazhatóságának feltételeiről. Így például az 5.a hasáb tartalmazza az importrendelkezőket, az adódömping és értékkiegyenlítő vámokat, az 5.b hasáb az exportra alkalmazandó rendelkezéseket. A 7. hasáb a WTO-országokból származó behozatalra alkalmazott vámokat, kvótákat és felfüggesztéseket közli. A 8–11. hasábookban a

preferenciális vámok, kvóták, plafonok és felfüggesztések szerepelnek, az alkalmazásuk feltételeként előírt származási igazolásokkal együtt. Ezen belül a 8. hasában a GSP vámokat, a 9-esben az EFTA-országokból és az európai társult országokból szár-

mazó importra alkalmazott vámokat, a 10-esben az Andorrából, San Marinóból és a Törökországból származó behozatali vámokat, a 11-esben a Cotonou-i Megállapodás részes országaiból – Ciprusról, Szerbiából, Macedóniából, Izraelből, a Maghreb-országokból – származó importra érvényesített vámokat és feltételeket rögzítették.

A TARIC alkalmazásának átvétele a rendszer bonyolultsága ellenére sem okoz gondot, egyrészt azért, mert azt *közvetlen brüsszei adatkapcsolattal* működtetik a tagállamok,

aminek köszönhetően a vámkezeléshez elegendő a vámtarifaszám, a származás és a vámérték ismerete, másrészt azért, mert az *elektronikus* módon működtetett *vámkezelőrendszer* szinte automatikusan azonosítja az adott termékre alkalmazható valamennyi intézkedést a vámeljárás során.

A magyar vámrendszer felkészítése az EU közös vámtarifájának, illetve integrált vámtarifájának alkalmazására megfelelő ütemben halad. Az uniós csatlakozásig alkalmazott magyar kereskedelmi vámtarifa – a kihirdetéséről szóló 64/1995. (XI. 24.) IKM-PM rendelet közzétételével – 1996 óta a Kombinált Nomenklatúrán alapul, és ugyancsak több hasámban jeleníti meg az alkalmazandó vámtételeket. Nem hivatalos kiadványként ismeretes a gazdálkodók előtt a TARIC magyar változata is, az úgynevezett *komplex vámtarifa*, amely magában foglalja az adott költségvetési évre meghirdetett vámsemlegesítéseket (vámkontingenseket, vámfelfüggesztéseket és engedély-jegyes eljárásokat) is.

A vámtarifák alkalmazására vonatkozó, a vámtarifáról szóló *1995. évi CI. törvény*vel és annak végrehajtási rendeletével kihirdetett hazai szabályozás is megfelel az EU előírásainak. Az uniós csatlakozás napjától a magyar vámtarifa-szabályozás és vámszintek helyébe lépő közösségi szabályok és feltételek alkalmazása nem okozhat sem vég-

rehajtási problémákat, sem a gazdálkodást számottevően befolyásoló „meglepetést” a gazdálkodók számára.

Ugyancsak jó ütemben halad a vámszervezet felkészülése a TARIC alkalmazására. Első lépésként az EU-ból érkező napi információk befogadására kell alkalmassá tenni a rendszert, de majd ki kell dolgozni a hazai adózási feltételek hozzárendelését (a nemzeti kiegészítéseket) is a vámtarifa-árubesoroláshoz. A tervek szerint az év végén kísérleti rendszerben megkezdődhet a vámhivatalok felkészítése a TARIC alkalmazására, természetesen a gazdálkodók számára is hozzáférhetővé válnak az alkalmazáshoz szükséges ismeretek.

3. A vámtarifa-kedvezmények, vámsemlegesítések alkalmazásának keretei

A 2913/92 EKG tanácsi rendelet értelmében háromféle módon lehet a vámeljárásban vámsemlegesítést alkalmazni: nevezetesen *vámkontingens*, *vámfelfüggesztés* és a felhasználási céltól függő *vámtarifa-kedvezmény* formájában.

A közösségi vámsemlegesítési rendszer konkrét kedvezményeiről kevés ismerettel rendelkezünk, mert azok tagállami belső használatra szóló információk. A rendszer működtetése viszont ismeretes. Eszerint

minden tagállam arra kijelölt szerve évente kétszer gyűjtheti össze a tagállami gazdálkodók vámsemlegesítési kérelmeit. Ezeket a brüsszeli *Bizottság illetékes főigazgatósága* bírálja el. Az elbírálás rendező elve az, hogy kizárólag akkor szavazható meg vámsemlegesítés egy adott termék harmadik országból származó importjára, ha a termék behozatala *gazdaságilag indokolt*. Ennek eldöntéséhez azonban több tényezőt kell figyelembe venni, köztük azt is, hogy az import ne sértse egyetlen tagállam egyetlen termelőjének érdekét sem. A kérelmeket az EU által *meghatározott formanyomtatványon* kell magyar és angol, vagy német, vagy francia nyelven benyújtani a Vámtarifa Bizottsághoz. A nyomtatványon fel kell tüntetni a vámtarifaszámot, az áru pontos leírását,

felhasználási célját, a kérelmező adatait, az általa bonyolított import értékét, mennyiségét, az áru legnagyobb kedvezményes vámtételét, a kért vámtarifa-kedvezmény időtartamát, a nem közösségi eladó nevét stb.

A kérelmek elbírálásához a Bizottság felhasználja a tagállami termelők által benyújtott úgynevezett *opponálást*, amire olyan esetben lehet számítani, ha a vámkedvezmény-kérelemmel érintett termékkel azonos minőségű terméket gyártanak.

A szélesebb körű mérlegelésből adódóan feltehetően csökkenni fog a magyar gazdálkodók számára biztosítható vámkedvezmények értéke, amelynek jelenlegi éves nagyságrendje jelentős „támogatást” biztosít az érintett gazdálkodói körnek, és már rendszeresen beszámításra kerül a termelés versenyképességébe.

A csatlakozást követően fontos feladat a magyar kérelmek begyűjtése, azok indokoltságának körültekintő alátámasztása, és a döntési vita során az indokok hatékony érvényesítése. Ez utóbbi feladatot feltehetően továbbra is a külgazdaságért, illetve *a kereskedelem- és vámpolitika érvényesítésért felelős külügyi tárca* végzi.

Az új tagállamok 2004-re benyújtandó igényeit már 2003 májusában továbbítani kellett a Bizottságnak. (A jelenlegi tagokra vonatkozó benyújtási határidő 2003. szeptember volt.)

A gazdálkodóknak figyelemmel kell kísérniük a Bizottság által jóváhagyott és meghirdetett vámsemlegesítéseket (amelyeket a TARIC is integrál), mert az azokhoz történő hozzáférést érkezési (bejelentkezési) sorrendben biztosítja a rendszer.

Ennek érdekében a Közösség vámterületére belépett nem közösségi (harmadik országból származó import) árut ajánlott mielőbb vámkezelteni.

4. Származási szabályok

A származási szabályok meghatározását és alkalmazásának módját a hatályos magyar vámjogi rendelkezések a közösségi vámszabályokkal csaknem teljesen azonos módon tartalmazzák.

A *nem preferenciális* külkereskedelemben érvényesítendő *származási szabályok* nemzetközi összehangolását gyorsítja a WTO keretében indult egységes szabályozási terv, amelynek előkészítése évek óta folyamatban van.

A *preferenciális származási szabályok* alkalmazása tekintetében a csatlakozás nyomán nem módosul az úgynevezett *pán-európai kumulációs rendszert* működtető származási szabályrendszer, hiszen az alkalmazási körbe tartozó országok mindegyike jelenleg is azonos származási szabályt alkalmaz (amelynek alapja a hatályos Európai Megállapodás származási szabályokat rögzítő jegyzőkönyve). A csatlakozást követően a helyzet csak annyiban változik, hogy a továbbiakban a pán-európai kumulációban részt vevő, az unión kívül maradó országokkal (Romániával, Bulgáriával és Törökországgal) folytatott kereskedelemben kell azt érvényesíteni.

Új eleme lesz ugyanakkor a származási szabályok alkalmazásának az a tény, hogy az *Európai Unió szabadkereskedelmi megállapodásainak rendszere* eltér a magyartól. Annak – a csatlakozástól érvényesítendő közös külgazdasági, illetve kereskedelempolitika miatt – Magyarország is részévé válik, beleértve az abban biztosított vámkedvezmények feltételeként rögzített származási szabályokat is. Egyidejűleg

megszűnnek a Magyarország által korábban kötött szabadkereskedelmi megállapodások.

A csatlakozástól közvetlenül alkalmazandó közös vámpolitika és az ezen alapuló közös vámtarifa is azt eredményezi, hogy az EU által egyoldalú alapon biztosított vámpreferencia-rendszer alkalmazását segítő preferenciális származási szabályokat is át kell venni a jelenleg hatályos magyar szabályozás helyett. Ehhez pedig meg kell ismerni

az uniós tagállamok által elfogadható származási igazolások rendszerét, ide értve az azt kibocsátó illetékes hatóságok nevét és igazolási formáját is.

Az uniós csatlakozással ugyancsak megszűnik a magyar exportra az Egyesült Államok piacán biztosított (GSP) vámkedvezmény további alkalmazásának lehetősége, s ezzel a Kereskedelmi Kamara származásigazolási feladata is az úgynevezett FORM A bizonyítványok kiadása tekintetében.

IV. A vámrendszer más elemei

1. A közösségi vámjogi és vámeljárási szabályok

A vámunió működését biztosító vámrendszerben a vámtarifák szintjének fokozatos csökkenése és az EU által kötött szabadkereskedelmi megállapodások mind szélesebb körű rendszere révén bővülő vámpreferenciák alkalmazása következtében egyre inkább a vámjog veszi át a külgazdasági szabályozó szerepet.

A vámjogi szabályozás hatékonyságát számottevően növelte az 1994-től hatályba lépett és a tagállamokban közvetlenül alkalmazott egységes vámszabályozás: a 2913/92 EGK tanácsi rendelettel kihirdetett, többször módosított *Vámkódex* és annak gyakorlati érvényesítését támogató, a 2454/93 EGK bizottsági rendelettel közzétett, többször módosított végrehajtási rendelet.

Az egységes vámjogi szabályozás érdemben járult hozzá a vámunió azonos szemléletű működtetéséhez a tagállamokban. Ugyanakkor egyes szabályozási területek továbbra is nemzeti szabályozási hatáskörben maradtak, így például a vámbiztosítékok formái és mértéke, a vámeljáráshoz kapcsolódó jogorvoslati eljárás, a vámeljárást működtető

nemzeti végrehajtó hatóságok tevékenységének szabályai, a szankciókra vonatkozó előírások stb.

1.1. Anyagi-jogi és eljárási szabályok

A közösségi vámjogi szabályozásban rögzített anyagi-jogi szabályok egyértelmű előírást tartalmaznak a *vámkezelésnél* alkalmazandó szabályokról: a közös vámtarifa használatáról, valamint az annak alapján kiszabandó vámokról és egyéb terhekről (ide értve a piacvédelmi célú dömpingvámot vagy értékkiegyenlítő vámot, valamint a közös mezőgazdasági politika keretében alkalmazandó agrárelvonásokat és a cukorilletéket is), a vámbiztosíték-nyújtási kötelezettségről, a vámérték és származási helyzet megállapításának feltételeiről. Rögzíti továbbá a szabályozás a vámszervek széles körű ellenőrzési jogosultságát, az ügyfél jogbiztonságának megalapozása érdekében a hatóság határozathozatali kötelezettségét és a fellebbezési jogot, továbbá a vámeljáráspan érvényesíthető képviselő formáit és feltételeit.

A vámkezelés szempontjából legfontosabb anyagi-jogi szabályok közül ki kell emelni a helyes vámtarifa-besorolást segítő *kötelező tarifa-besorolási jogintézményt*,

amelyet a vámhatóság hat évre érvényes határozat formájában közöl, valamint a származási hely megállapításának segítségét szolgáló *kötelező származási felvilágosítási lehetőséget*, amely három évre szóló hatályal állapítja meg egy adott termék származási státusát.

A vámkezeléshez nélkülözhetetlen *vámérték-megállapítás szabályait* a közösségi vámjog is a WTO Vámérték Egyezményére alapozza, amelyet a vámérték ellenőrzését segítő részletszabályokkal és a bizottsági eljárásba utalt egyedi döntéshozatali lehetőséggel egészít ki. *Bizottsági eljárásba* utalja például a szabályozás a számított értékkel képzett vámérték-megállapítás feltételeinek meghatározását, az adathordozón lévő utasítások, adatok vámérték-módosító eljárásának előírását, az egyszerűsített vámérték-megállapítás szabályainak kialakítását. Az említettek alapján megállapítható, hogy az EU is kiemelt figyelmet szentel a vámértékszabályok gyakorlati alkalmazása támogatásának annak érdekében, hogy a vámérték-ellenőrzés megfelelő hatékonysággal működjön.

A vámtarifa-besorolást segítő, kötelező érvényű felvilágosítást a hatályos magyar szabályozás is tartalmazza. A csatlakozást követően a besorolási döntések kialakítását megkönnyíti az e célra kiépített brüsszeli központosított adatbázis, amely mintegy

garanciaként is szolgál a tagállami vámszervek egységes tarifa-besorolási tevékenysége kialakításához. Ez nélkülözhetetlen feltétele a gazdálkodók azonos versenyhelyzete megteremtésének is.

A közös vámtarifa megfelelő alkalmazásához nélkülözhetetlen a nem közösségi áruk *származási helyzetének ismerete*, és kedvezményes vámtétel alkalmazására irányuló igény esetén a származási helyzet *előírás szerű igazolása* is. Ennek feltételeit részben a vámjogi előírások, részben a vámkedvezményeket és azok igénybevételének feltételeit rögzítő megállapodások tartalmazzák. A csatlakozást követően ezért célszerű, ha a gazdálkodók már az importügylet lebonyolítása előtt tájékozódnak arról, hogy milyen feltételek vonatkoznak a vámkezelés során az adott

termékekre az adott beszerzési országból történő származás igazolása tekintetében. Ez az összetett információ a TARIC alapján könnyen megszerezhető a vámszervezet által üzemeltetendő tájékoztatási irodákban.

A csatlakozástól Magyarországon is közvetlenül alkalmazásra kerülő közösségi vámjogi előírások feltételei – a vámjogi szabályozás utóbbi években megvalósított harmonizációs célú módosításainak köszönhetően – gyakorlatilag már ismertek a hazai gazdálkodók és állampolgárok előtt. Így már jelenleg is alkalmazott a vámárúk (csatlakozás után nem közösségi áruk) vámjogi rendeltetésének meghatározásáig előírt szabályrendszer, ezen belül a vámhatáron történő beléptetéstől érvényesített *vámfelügyelet*, a vámáru kijelölt helyre történő megérkezésére vonatkozó *értesítési kötelezettség* (vám elé állítás), az erre vonatkozó *gyűjtő bejelentési kötelezettség*, a fuvarszközről történő kirakást követő *átmeneti megőrzés* és az *árutovábbítás szabályai*. Az átmeneti megőrzés időtartama a csatlakozástól 20 napra rövidül, ezt a vámhatóság módosíthatja. A tengeri szállítás esetén a határidő 45 nap.

A vámkezelendő áruk vámjogi rendeltetésének szabályai ugyancsak közismertek és széles körűen alkalmazottak: a vámkezelés a közösségi szabályozás értelmében is kére-

lemre, *vámbejelentésre* történik, amely írásban, elektronikusan és szűk körben szóban is indítványozható.

A vámbejelentésre továbbra is sor kerülhet normál és egyszerűsített eljárásban. A vámkezelésnél alkalmazott okmány a Magyarországon 1995 óta használatos egységes *vámáru-nyilatkozat*, illetve az azzal azonos tartalmú elektronikus közlés.

A közösségi szabályozás az egyszerűsített eljárások alkalmazását a magyar szabályozásba is átültetett intézményesítési formában teszi lehetővé: hiányos árunityilatkozáttal, helyettesítő okmánnyal, vagy helyi vámkezelés alkalmazásával.

Új lehetőséget kínál ugyanakkor a közösségi szabályozás azzal, hogy az egyszerűsített vámeljárást befejező kiegészítő árunityilatkozat adására többféle megoldást biztosít, az általános, az időszakos, vagy a gyűjtő kiegészítő bejelentés lehetőségét kínálja fel, illetve bizottsági döntés alapján akár a kiegészítő nyilatkozat alóli mentesítést is.

A vámárúk belföldi forgalom számára történő vámkezelésének fogalmát felváltja a *nem közösségi áru szabad forgalomba helyezése* meghatározás, ez azonban nem jelent tartalmi változást. Ezzel összefüggésben fontos tudatosítani azt, hogy a szabad forgalomba hozatalhoz a vámeljárásban nemcsak a vámkiszabással kapcsolatos előírásokat kell teljesíteni, hanem minden más vámeljá-

ráshoz rendelt korlátozó és tiltó rendelkezést is. A TARIC ezen intézkedésekről is pontos, teljes körű eligazítást tartalmaz.

A szabad forgalomba helyezéssel kapcsolatban fontos kiemelni azt a magyar szabályozással megegyező feltételt is, hogy a felhasználási céltól függő vámkedvezmények előírás szerinti érvényesítését a vámfelügyelet fenntartása biztosítja. A vámfelügyelet megvalósítását pedig pénzügyi biztosítéknynyújtás, nyilvántartási és igazolási kötelezettség támogatja.

A vámjogi szabályozás *eljárési szabályait* is átvette a jelenleg hatályos magyar szabályozás. Annak részletes bemutatásától itt eltekinthetünk, ki kell azonban emelni azt a körülményt, hogy a közösségi vámszabályok éppen ezen a területen fejtik ki kifinomult *külgazdasági szabályozó szerepüket*, amennyiben bonyolult adminisztrációs terheket írnak elő a harmadik országokkal fenntartott külkereskedelem egyes formáira. A szabályozás e területei ezért is kapták a *felfüggesztő és gazdasági vámeljárások* elnevezést. Mindazonáltal tény, hogy a *felfüggesztő eljárások* a gazdálkodók számára likviditási előnyöket biztosítanak az adminisztrációs terhek fejében. Az Európai Unió gazdasági érdekeit pedig oly módon szolgálják a *gazdasági vámeljárások*, hogy a tagállamok közötti kapcsolatok felé terelik a gazdasági szereplőket.

A magyar gazdálkodók szempontjából vizsgálva a kérdést ugyanakkor megállapítható, hogy a csatlakozás nem okoz nehézségeket. Sőt a megvalósult jogharmonizációnak köszönhetően a hazai gazdálkodók már jól ismerik a gazdasági vámeljárásokat, amelyek döntő többségétől megszabadulhatnak éppen annak okán, hogy tagállamként a partner tagállamokkal folytatott kereskedelmük kikerül a vámrendszer hatálya alól. Így például az exportra termelők zöme mentesülhet az aktív feldolgozási vámeljárás adminisztratív terhe alól. A külkereskedelmi adatok ismeretében tehát megállapítható, hogy a gazdálkodók többsége számára megvalósul az áruk teljesen szabad áramlását biztosító vám- és vámeljárás-mentes szabad piac, mind a kivitel, mind a behozatal tekintetében.

1.2. A vámszabad területi szabályok változása

A közösségi vámjogi szabályozás úgynevezett egyéb vámjogi rendeletetesként szabályozza a vámszabad területi és vámszabad raktári tevékenységet, amelynek feltételei részben eltérnek a hatályos magyar előírásoktól.

Tekintettel arra, hogy a vonatkozó közösségi előírásokat – csatlakozáskori hatályba léptetéssel – a magyar vámjogi szabályozásba is beiktatták, a feltételeket az érin-

tett gazdálkodók teljes terjedelemben ismerhetik. Ezért a következőkben csak néhány „érzékeny” kérdésre hívjuk fel a figyelmet.

A csatlakozás pillanatától Magyarországon is a közösségi vámjogi szabályokat kell alkalmazni. Ez pedig azt jelenti, hogy csak

azok a gazdálkodók tudják vámszabad területen folytatni tevékenységüket, amelyek *megfelelnek a közösségi szabályoknak*. Ilyenek lehetnek a vámszabad raktározási tevékenységi engedéllyel rendelkezők, a kizárólag harmadik országból származó importból harmadik országba irányuló exportra aktív feldolgozási engedéllyel gyártók, valamint a jogszabályi listán szereplő termékek harmadik országból származó importjából vámfelügyelet melletti feldolgozással belső piacra termelők.

Fontos továbbá annak tudatosítása, hogy a vámszabad területi tevékenységet végzők számára – eltérően a magyar szabályozástól – a csatlakozás pillanatától *megszűnik a termelőeszközökre biztosítható vámmenteség*, azokat ugyanis a vámterhek megfizetése mellett szabad forgalomba kell vámkezeltetni, függetlenül attól, hogy területileg a külföldnek minősülő vámszabad területen kerülnek aktiválásra.

Az egyéb feltételeket illetően kiemelendő továbbá, hogy a közösségi vámszabad raktárakban *közösségi áru is tárolható*, eltérően a hatályos magyar szabályozástól. A vámszabad raktárban is végezhető a feldolgozási műveletek a vámszabad terület esetében említett feltételek fennállása esetén.

A hazai vámszabad területek csatlakozást követő lehetséges tevékenysége tehát meglehetősen behatárolt, hiszen azok jelenleg jellemzően harmadik országból származó importból folytatnak exporttevékenységet, döntően a közösségi piacra. Ily módon feltehetően többségüknek *belföldiesítenie kell tevékenységét*. Erre az esetre a hatályos magyar szabályozás biztosítja a megszerzett előnyök megőrzését, nevezetesen a csatlakozás előtt vám- és áfamentesen vámkezelhetik a vámszabad területen beruházott termelőeszközeiket. Ezzel összefüggésben fontos figyelemmel kísérni az időpontot, ugyanis ez a lehetőség kizárólag a csatlakozásig használható ki.

A működő vámszabad területeknek érdemes tanulmányozniuk a vámfelügyelet melletti termeléshez szükséges *indikatív importlistát*, amelyből egyértelműen kiderül, hogy tevékenységüket ilyen jogcímen tudják-e folytatni a vámszabad területen.

A csatlakozás után a közösségi szabályok szerint létesíthetők új vámszabad területek, azaz a kormánynak ki kell jelölni egy vagy több területet vámszabad területi tevékenység folytatására, erről tájékoztatni kell a Bizottságot, amely ezt az információt hivatalos lapjában teszi közzé. Ezt követően kizárólag erre a területre kérhetnek a gazdálkodók raktározási vagy termelési tevékenységi engedélyt a már említett esetekre.

2. A Közösség vámentességi rendszere

Az Európai Unió vámentességi rendszerét a *Tanács 918/83 EKG rendelete* szabályozza. E szabályozás tartalmilag meglehetősen hasonló vámentességi jogcímekeket rögzít, mint a magyar vámtörvény erre vonatkozó előírásai, és azonosak, vagy hasonlóak az egyes jogcímekek szabályozási céljai is. A közösségi előírások alkalmazása azt eredményezi, hogy teljesen megszűnik a vámentesség lehetősége az alkohol- és dohánytermékekre, és szélesebb körben alkalmazza a szabályozás az értékhatárhoz kötött vám-

mentességet, szemben a magyar rendelkezésekkel, amelyek csak a nem kereskedelmi forgalomban alkalmaznak ilyen előírást. A közösségi vámentességi rendszer néhány további területen is szigorúbb a hazainál, így például az öröklés útján szerzett vagyontárgyak esetében, vagy az oktatási, tudományos és kulturális javak, eszközök, műszerek felhasználási célja tekintetében.

A közösségi vámentességi rendszer hazai alkalmazása várhatóan nem okoz majd problémát a két rendszer jelenleg is megmutató hasonlóóságának köszönhetően.

3. Az egységes árutovábbítási eljárás

Magyarország 1996-tól csatlakozott az egységes árutovábbításról szóló egyezményhez (*tranzitegyezmény*), valamint az áruforgalom formalitásának egyszerűsítéséről szóló egyezményhez. Ezek végrehajtási szabályaira vonatkozóan a vámjogi szabályozás is tartalmaz előírásokat, s ez utóbbiakat a csatlakozás után a közösségi vámjog rögzíti.

Az egyezmények végrehajtása a csatlakozást követően sem okoz problémát, különös tekintettel arra, hogy a tranzitegyezmény alkalmazásának köre a csatlakozással szűkül. Előrehaladott stádiumban van ugyanakkor a tranzitrendszer működését támogató informatikai háttér fejlesztése, az úgyneve-

zett *NCTS-rendszer* (Új Számítógépesített Tranzitrendszer) kiépítése. Erre a magyar vámhatóságnak és az érintett gazdálkodóknak is fel kell készülniük, ugyanis a rendszert 2003. július 1-jétől már alkalmazni kell, bár az egyelőre csak a közúti áruszállításra terjed ki, és párhuzamosan működik a papíralapú egységes árutovábbítással (az úgynevezett *OTS-rendszerrel*). A 2003. júliusi teljes körű alkalmazás azt jelenti, hogy a tranzit-egyezmény működtetésére illetékes vámhatóságok mindegyikénél bevezetik.

A rendszerben jelenleg is részt vevő engedélyezett feladó és címzetti engedéllyel rendelkező ügyfelek számára azonban 2004. március 31-ig biztosítja a szabályozás az átállás lehetőségét. A 2003. július 1-jei *NCTS* alkalmazási kötelezettség tehát csak az új engedélyesekre vonatkozóan jelenik meg előfeltételként.

Az *NCTS-rendszer* teljes körű működése az *adatok elektronikus üzenet formájában történő átadására* épül mind a normál, mind az egyszerűsített eljárásban, amelyhez a továbbítási kísérő okmány „A” és „B” példánya is szükséges. Az áruátengedés is elektronikus rendszerben, automatikus üzenetcsere révén valósul meg. Az indító vámhivatalnál a vámokmány és a rakományjegyzék egy-egy példányát kell benyújtani, ezt rögzítik a számítógépes rendszerben, és kinyomtatják az úgynevezett *továbbítási kísérő okmányt*

(amelyet többféle áru esetén tételjegyzék kísér). A továbbítási kísérő okmány kétpéldányos: az „A” példány az árutovábbítási kísérő okmány, a „B” példány a visszépeldány.

Amennyiben mind az indító, mind a rendeltetési vámhivatal *NCTS-t* alkalmaz, csak az „A” példányt szükséges kinyomtatni.

Az átléptető vámhivatal ellenőrzi az azonosági jeleket és lebélyegzi a továbbítási okmány „A” példányát.

Végül a rendeltetési vámhivatalnál be kell mutatni az árut, valamint a továbbítási okmány „A” és „B” példányát. Ezt követően a „B” példányt vissza kell küldeni az indító vámhivatalhoz. Az úgynevezett főkötelezett javára a szállítmány megérkezésének igazolása az úgynevezett *TC11 bemutatási igazoláson* történik.

4. Az egységes vámokmány

Az egységes vámokmányra vonatkozó szabályozás ugyan nem módosul a csatlakozást követően, de *bővíteni kell az okmányon található mezők felhasználási körét*, mivel a vámhatóság hatáskörébe kerülnek egyes, az EU agrárrendszerének működtetését segítő ellenőrzési feladatok is.

5. A vámeljáráások során érvényesített tiltó és korlátozó rendelkezések

A Római Szerződés 36. cikke felhatalmazza a tagállamokat arra, hogy bizonyos feltételek mellett eltérjenek a mennyiségi korlátozásokra és az azokkal azonos hatású intézkedésekre vonatkozó abszolút tilalomtól. A megengedett indokok között említi a közrend, a közbiztonság és a közérdekek, az emberek, az állatok, a növények egészségének védelmét, a művészeti, történelmi vagy régészeti értékű nemzeti kincsek megóvását, az ipari, kereskedelmi tulajdon védelmét.

Az Európai Bíróság döntése értelmében a nemzeti szinten kialakított korlátozó szabályok csak akkor érvényesíthetők, ha azok például a pénzügyi ellenőrzéssel, a közegészségüggyel, a kereskedelem tisztaságával vagy a fogyasztóvédelemmel kapcsolatos követelmények érvényesítésére vonatkoznak.

Tekintettel arra, hogy 1993-tól megszűntek a tagállamok közötti határok, az előbbi szempontok tagállamközi forgalomban történő érvényesítésére más megoldásokat vezettek be. Így például kialakították a harmadik országokkal lebonyolított forgalomra alkalmazott egységesített eljárást, hiszen csak ily módon nem kerülhet meg az egyes országok által alkalmazni kívánt korlátozás a másik tagállamban történő vámkezeléssel. A gazdálkodók pontos eligazítása érdekében a TARIC rögzíti az egyes árukra érvényes korlátozó és tiltó rendelkezéseket.

A közösségi szinten szabályozott korlátozó és tiltó rendelkezések között megemlíthető a *kulturális javak kivételét szabályozó 3911/92 tanácsi rendelet* és annak a 752/93 bizottsági rendelettel szabályozott végrehajtási szabálya; a *szellemi tulajdon* megsértésének elkerülését a vámeljáráásban biztosító *3295/94 tanácsi rendelet*; a *kettős felhasználású termékek* exportjának ellenőrzési rendszerét szabályozó *3295/94 és 3381/94 tanácsi rendelet*, és az ezek végrehajtását biztosító *1367/95 bizottsági rendelet*; a *kábítószerekkel* és a pszichotrop anyagokkal kapcsolatos illegális tevékenység akadályozását biztosító *3677/90 tanácsi*, valamint *3769/92 bizottsági rendelet* stb. Ezek végrehajtását a tagállamok nemzeti szabályaikkal támogatják.

6. A nemzetközi vámegyütműködés

A tagállamok vámhatóságai közötti együttműködést az 1997-ben aláírt *Nápoly II. Egyezmény* szabályozza, amelyet a tagállamok közötti kétoldalú megállapodások is kiegészíthetnek.

A vám-együtműködési megállapodások nem érintik a büntetőügyekben való kooperációt rögzítő jogsegély-egyezményeket, mivel azok az unió pénzügyi érdekeinek védelme céljából határozzák meg az együttműködés formáit (mint például a határon túli

kölcsönös megkeresések a vámárúk származásának, vámértékének ellenőrzése céljából; az illegális forgalmat nyomon követő, úgynevezett ellenőrzött szállítmányok rendszere; a határon túli megfigyelések kölcsönös lehetőségének biztosítása stb.).

A magyar vámhatóság számára a csatlakozás a vám-együtműködési lehetőségek tekintetében sem hoz lényeges változást, hiszen a jelenleg hatályos Európai Megállapodásnak is van vámegyütműködést biztosító melléklete. Emellett Magyarországnak több országgal – köztük több tagállami vámhatósággal – van hatályos és

EU-konformnak minősülő vám-együtműködési megállapodása.

A hatályos magyar szabályozás tehát már lehetőséget ad a Nápoly II. Egyezmény alkalmazásával kapcsolatos feladatok vámhatósági ellátására.

A vámhatóságok közötti együttműködés új területe lesz az EU Közös Agrárpolitikájának végrehajtásában, elsősorban a *Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alapból történő exporttámogatás finanszírozásának ellenőrzésében* vállalandó feladat, amelyet a Tanács 76/308 és 77/794 irányelve ír elő. Ezek értelmében a tagállamok vámhatóságai felkérhetik egymást, hogy az agrártámogatások során ismertté vált visszaélésekkel kapcsolatban illetékességi terü-

letükön utólag szedjék be az EU költségvetését megillető összeget.

A vámcsalások speciális területeit szabályozó közösségi vívmányok alkalmazása ugyancsak a csatlakozástól válik vámhatósági kötelezettséggé. (Így például ettől az időponttól kerül alkalmazásra a nemzetközi szállításban használatos konténerek kezelésének szabályairól és az ezekkel elkövetett vámcsalások elleni fellépésről szóló 1994-es Genfi Egyezményt jóváhagyó 85/187 tanácsi határozat, és ugyancsak a csatlakozástól válik teljes körűvé az együttműködés az unió csalásellenes szervével, az OLAF-fal, amelylyel – az Európai Megállapodás alapján – már most is működő együttműködési, ellenőrzési kapcsolata van a vámhatóságnak.)

V. A vámrendszer infrastruktúrája

A vámunió vámrendszerének működését a már említett szabályozáson és nemzetközi kötelezettségeken kívül két alapvető eszköz garantálja: fokozatosan növekvő szereppel a rendszer informatikai támogatottsága, valamint a tagállamok vámszervei.

Az informatikai támogatottság az EU által kidolgozott és a tagállamok számára kötelezővé vagy ajánlottá tett rendszereken alapul, míg a vámuniót működtető nemzeti végrehajtó szervek tekintetében az illetékség a tagállamoké. Így minden tagállam maga dönt a végrehajtó szervezet szabályozásáról, feladatai, kötelezettségei rögzítéséről, a vámhatósági intézkedésekkel kapcsolatos jogorvoslati rendről stb.

1. A vámrendszer informatikai támogatottsága

Az uniós csatlakozást követően módosul a vámrendszer informatikai infrastruktúrája is annak érdekében, hogy biztosítható legyen a vámunió egységes szemléletű, minden tagállamban azonos feltételeket nyújtó működése.

A felkészülés érdekében a magyar vámhatóság is megkezdte az úgynevezett *interoperabilitási program* végrehajtását, amely

az NCTS- és az ITMS-rendszer (Integrált Tarifakezelő Rendszer) kiépítésére terjed ki.

Az ITMS a következő alprojekteket foglalja magában:

- TARIC: közösségi integrált vámtarifája;
- TQS: a Brüsszelben jóváhagyott vámtarifakvóták igénybevitelét biztosító rendszer;
- EBTI: a brüsszeli adatbázisban szereplő adatokkal látja el a tarifákra vonatkozó kötelező felvilágosításra szolgáló rendszert;
- CDPS: a vámáru-nyilatkozat feldolgozásának támogatását szolgálja;
- ISPP/SMS alrendszerek: a gazdasági (feldolgozási) vámeljárások adatbázisai.

A vámáru-nyilatkozat feldolgozó rendszer nem kötelező eleme a közösségi vámrendszer működtetésének, de a jelenlegi magyar rendszerben már kiépült az informatikai háttere, így ezt a vívmányt a csatlakozás után is meg kell őrizni.

2. Az intézményrendszer

Az uniós csatlakozás új feladatok elé állítja a vámszervezetet. Miközben a vámrendszer működtetésével kapcsolatos feladatok mennyisége lényegesen csökken, megjelennek új, nemzeti szinten eddig nem mutatkozó fel-

adatok. Például a közösségi szabályozásnak megfelelően ki kell alakítani az EU hagyományos saját bevételi forrását jelentő vámok *könyvelési, átutalási és ellenőrzési rendszerét*. Az EU-kompatibilis informatikai rendszerek működtetését, illetve az arra történő felkészülést a vámszervezeten belül alakuló *új szervezeti egységek* segítik.

Ezen túl a vámhatárokon adódó feladatokat is át kell csoportosítani a csatlakozást követően külső határként funkcionáló határátkelőhelyekre.

Az említett változások következtében a vámszakterülettel foglalkozó állomány létszámát számottevően csökkenteni szükséges, és tevékenységét is át kell csoportosítani, részben a kialakítandó új vámkezelőhelyekre, részben a Vám-és Pénzügyőrség kockázatelemzési és utóellenőrzéssel foglalkozó részlegeibe, valamint a jövedéki és nyomozati területtel foglalkozó állományba.

Folyamatban van annak feltérképezése, hogy miként telepíthetők át a jelenleg mintegy 300 helyen működő vámkezelőhelyek a csatlakozás után létrejövő logisztikai központok és a leendő külső határok közelébe.

Az előzetes felmérések szerint lényegesen csökkenteni szükséges a 75–80 százalékkal mérséklődő külkereskedelmi forgalmat kiszolgáló vámkezelőhelyek számát. Ez a változás egyidejűleg azt is eredményezi, hogy a vámközreműködők által üzemeltetett mintegy 110 vámkezelőhely többségére sem lesz szükség, így az érintett gazdálkodói körnek is fel kell készülnie tevékenysége jelentős átalakítására.

A vámhatóság intézményrendszerét a tervek szerint úgy alakítják át, hogy lehetőleg ne kerüljön sor számottevő létszámleépítésre, ugyanis a felszabaduló szakemberállomány nagyobb része átcsoportosítható a más területeken évek óta mutatkozó létszámigény kielégítésére.

A vámrendszer működését segítő vámközreműködők tevékenységének átalakítása ugyan nem kormányzati feladat, ugyanakkor a kormány – a foglalkoztatáspolitikai és a gazdasági tárcánál ilyen célra rendelkezésre álló források figyelembevételével – kész mérlegelni az érintett gazdálkodói kör átképzési és átalakulási támogatási igényeit.

VI. További információforrások

http://europa.eu.int/eur-lex/en/lif/reg/en_register__0220.html

http://europa.eu.int/comm/taxation_customs/customs/information_notes/c2002/documents/report_council-ep-en.pdf

http://europa.eu.int/comm/taxation_customs/customs/trade_customs/docs/714_rev1.pdf

http://europa.eu.int/comm/anti_fraud/reports/comission/2000/rep_comm_2000_en.pdf

<http://europa.eu.int/comm/enlargement/hungary/index.htm>

http://europa.eu.int/comm/taxation_customs/customs/customs/customs.htm

http://europa.eu.int/comm/taxation_customs/databases/database.htm

http://europa.eu.int/comm/europeaid/tender/index_en.htm

<http://www.wcoomd.org/ie/index.html>

<http://www.kumhu/euint/index..html>

<http://www.eudelegation.hu/>

<http://www.vam.hu/>

Az uniós csatlakozás után az EU-tagállamokkal folytatott kereskedelemben teljes mértékben megvalósul a vámok és a vámeljárások nélküli szabad forgalom. Ez az állampolgárok esetében azt jelenti, hogy szabadon vásárolhatnak a belső piacon, vásárlásaikat nem korlátozza jogszabály. A termékek behozatalakor nem kell vámeljárást kérniük, illetve vámot fizetniük, ide értve a vámteher részeként ma még megfizetendő áfát is. Az adóalany gazdálkodók belső piaci kereskedelmére vonatkozóan is megszűnik a vámrendszer hatálya, a forgalmi típusú adókat azonban mindig a fogyasztás helyén kell megfizetni, s ez az önbevallásos rendszerre épül majd. A további részletekről számos hasznos információval szolgál e füzet.

Beszteri Sára
helyettes államtitkár
Pénzügyminisztérium